УДК 37.017.4:130.2:2

Sławomir Bylina
ksiądz, doktor Uniwersytetu Szczecińskiego (Polska)

WYCHOWANIE MŁODZIEŻY DO SPRAWIEDLIWOŚCI I POKOJU W NAUCZANIU PAPIEŻA BENEDYKTA XVI

Proces wychowania jest odpowiedzialnym i ważnym zadaniem współczesnego świata. Szczególnie okres młodzieńczy wymaga wiele cierpliwości, determinacji i dobrej woli wychowanka oraz wychowawcy. Niezbędnym warunkiem prawidłowego kształtowania charakteru młodego człowieka jest rodzina. Wsparcie rodzinie powinna okazać wspólnota religijna, do której należą, oraz instytucje państwowe, które z urzędu posiadają obowiązek pomocy rodzinom w potrzebie. Pomocnym źródłem w opiece nad drugim człowiekiem są wartości, które wskazują właściwy kierunek rozwoju. Jednymi z najbardziej budujących wartości obok prawdy, wolności, dobra są sprawiedliwość i pokój, do których zachęcał w swoim nauczaniu papież Benedykt XVI.

Wstęp

Wychowanie jako podstawowe zadanie misji Kościoła jest w centrum jego zainteresowania i obejmuje szczególnie ludzi młodych. Współczesny świat wskazuje nagłą potrzebę powrotu do wartości, które pomogą wyprostować zachwiane kręgosłupy młodzieży. Niejednokrotnie pojawiają się demonstracje ludzi młodych w różnych częściach świata, które mają na celu zwrócić uwagę na nurtujące problemy, związane z ich przyszłością. Takie problemy są w kręgu zainteresowania kolejnych papieży na Stolicy Piotrowej. Dlatego celem niniejszego artykułu jest ukazanie troski, z jaką Kościół katolicki otacza ludzi młodych. Poprzez umiejętne poprowadzenie i wskazanie właściwych ścieżek można być wsparciem dla tych, którzy są zagubieni w globalnym świecie i nie potrafią sami odnaleźć właściwego kierunku. Wśród przykładowych zagrożeń rozwoju współczesnego pokolenia znajdują się zdaniem papieża Benedykta XVI *«pragnienie uzyskania wykształcenia, które w głębszy sposób przygotuje ich do zmierzenia się z rzeczywistością, trudności związane z założeniem rodziny i znalezieniem stałego miejsca pracy, możliwość wywierania realnego wpływu na świat polityki, kultury i gospodarki, by zbudować społeczeństwo o bardziej ludzkim i solidarnym obliczu»* [14, s. 4]. Zadaniem Kościoła jest patrzenie na ludzi młodych z nadzieją, że nie są osamotnieni, aby dążyli do poznania prawdy oraz bronili wspólnego dobra [14, s. 4].

Ważną cechą jest wpajanie młodym ludziom przekonania o ich pozytywnej wartości życia. Jak uważał Benedykt XVI, należy *«wzbudzić w nich pragnienie, by je poświęcać w służbie Dobra. Jest to zadanie, które spoczywa bezpośrednio na nas wszystkich»* [14, s. 4]. Aby spełniły się takie postulaty, potrzebne jest właściwe ujęcie procesu wychowawczego, zrozumienie jego istoty. W dalszej kolejności potrzebne są wartości, na których można oprzeć szeroko rozumiany przebieg wychowania. W opinii Benedykta XVI do podstawowych wartości należą sprawiedliwość, pokój, prawda, wolność oraz takie, które mają na celu dobro drugiego człowieka.

W procesie wychowawczym niezbędni są także ludzie. Dlatego fundamentem każdego wychowania będzie zawsze rodzina i najbliższe otoczenie, którym jest wspólnota Kościoła oraz instytucje, które mają na celu w sposób urzędowy wspierać poczynania rodziny we właściwym rozwoju młodego człowieka.

Istota wychowania w nauczaniu Kościoła katolickiego

Wychowanie według nauczania Kościoła katolickiego *«stanowi integralną część misji Kościoła, jaką jest głoszenie Dobrej Nowiny. Przede wszystkim każda katolicka instytucja*

oświatowa jest w pierwszej kolejności miejscem spotkania z żyjącym Bogiem, który w Jezusie Chrystusie objawia swoją przemieniającą miłość i prawdę» [2, c. 48]. Dzięki takiej relacji w człowieku budzi się pragnienie głębszego poznawania i pojmowania Chrystusa oraz Jego nauki. Wszystkich, którzy spotykają moc Ewangelii, motywuje do rozpoczęcia nowego życia, które charakteryzują takie wartości, jak piękno, dobro i prawda, oraz przykład świadków wiary, których od wieków umacniał Chrystus w Kościele [21].

W Adhortacji apostolskiej «Ecclesia in Europa» św. Jan Paweł II gorąco zachęcał wspólnotę Kościoła do zwrócenia jeszcze większej uwagi na wychowanie do wiary ludzi młodych [18]. Papież-Polak podkreślał, że nie chodziło tylko o dydaktykę, ale o doskonalenie metod przekazywania wiedzy, czyli o edukację, która *«opiera się na bezpośrednim i osobowym spotkaniu z człowiekiem, na świadectwie, autentycznym przekazie – bezpośrednio od osoby do osoby – wiary, nadziei i miłości oraz wypływających z nich wartości»* [8, s. 28]. Pełnym wymiarem edukacji zdaniem Jana Pawła II było autentyczne spotkanie z drugim człowiekiem, którego najpierw należy wysłuchać, a następnie zrozumieć. Takie podejście prezentował osobiście papież, w czym był niedoścignionym wzorem [8, s. 28–31].

W związku z tak pojętym rodzajem wychowania dostrzegamy nieustające dążenie do obecności autorytetu w procesie wychowania. Autorytet jest *«owocem doświadczenia i kompetencji, lecz przede wszystkim zdobywa się go dzięki konsekwentnemu życiu i osobistemu zaangażowaniu, wyrażającemu prawdziwą miłość. Wychowawca jest więc świadkiem prawdy i dobra: oczywiście on również jest słaby i może popełnić błąd, lecz będzie wciąż na nowo starał się konsekwentnie pełnić swoją misję»* [6].

Podstawowym zadaniem wychowania jest stworzenie takich warunków, aby pomóc wychowankowi zdobyć umiejętność *«dokonywania wolnych i słusznych wyborów, które mogą się przeciwstawiać rozpowszechnionym poglądom, modom, ideologiom politycznym i religijnym»* [12]. Zdaniem papieża Benedykta XVI, *«wychowanie młodego pokolenia jest wspólnym zadaniem rodziców, Kościoła i państwa. Dlatego, przy zachowaniu słusznej autonomii, konieczna jest najściślejsza współpraca Kościoła ze szkołą, z władzami samorządowymi, uczelniami wyższymi i innymi świeckimi instytucjami zajmującymi się wychowaniem młodych»* [8, s. 29].

Wychowanie młodzieży do wartości jako fundament nauczania papieża Benedykta XVI

W nauczaniu papieża Benedykta XVI wielokrotnie przewijają się opinie odnośnie wychowania młodzieży do wartości. Poprzez właściwe formy i metody można zachęcić i utrwalić istotne wartości, które pomogą w procesie wychowawczym. Do głównych wartości wymienianych w nauczaniu papieża zaliczyć można m.in. sprawiedliwość, pokój, prawdę, wolność.

Wartościami, które zwracają na siebie szczególną uwagę w nauczaniu Benedykta XVI, są sprawiedliwość i pokój [15–18]. Zdaniem papieża, *«wychowanie młodzieży do sprawiedliwości i pokoju jest zadaniem dotyczącym wszystkich pokoleń»* [13]. Jak wspominał następca św. Piotra, nie trzeba zachęcać ludzkości do pokoju zwłaszcza po doświadczeniach wojen światowych XX wieku. Tak wielkie tragedie pokazały światu, że świadomość zagrożenia wojną jest niezbędna w rozwoju społeczeństw. Dlatego liczne deklaracje i inicjatywy międzynarodowe, oraz organizowanie się młodzieży w liczne formy zaangażowania społecznego pokazują progres w tej dziedzinie.

Wychowanie do pokoju dla Kościoła powszechnego jest zawarte w misji, którą otrzymał od Chrystusa, ponieważ ewangelizacja oparta o Ewangelię Chrystusową jest również Ewangelią sprawiedliwości i pokoju. Dlatego coraz dobitniej wybrzmiewa głos Kościoła w charakterze odpowiedzialności i wyzwania za losy ludzkości w dziedzinie wychowania.

Jak twierdził Benedykt XVI, epoka XXI wieku jest *«silnie nacechowana przez mentalność technologiczną, wola wychowywania, a nie tylko kształcenia, nie jest oczywista, ale jest wyborem …oraz kultura relatywistyczna nasuwa radykalne pytanie: czy wychowywanie ma jeszcze sens?, a poza tym – do czego wychowywać?»* [13].

Tak postawione pytania motywują nas do refleksji. Dlatego w centrum nauczania papieża przedstawione w Orędziu na XLV Światowy Dzień Pokoju było przedstawienie perspektywy wychowawczej: *«Trzeba wychowywać młodzież do sprawiedliwości i pokoju, jestem bowiem przekonany, że jej zapał i skłonność do idealizmu mogą dać światu nową nadzieję»* [14, s. 4]. Orędzie papieskie było skierowane do wszystkich osób zajmujących się wychowaniem, formacją, a także do osób odpowiedzialnych za takie dziedziny życia, jak religijna, społeczna, polityczna, gospodarcza, kulturalna oraz medialna. Jak podkreślił Benedykt XVI, *«poświęcanie uwagi światu młodzieży, umiejętność słuchania jej i doceniania jest nie tylko szansą, ale podstawowym obowiązkiem całego społeczeństwa, w perspektywie budowy przyszłości opartej na sprawiedliwości i pokoju»* [14, s. 4].

Walka o sprawiedliwość, godność osoby ludzkiej i zapewnienie jej praw jest sprzeczna z tendencją, przyjętą w nowej erze, która za główny pryzmat patrzenia na człowieka przyjmuje jego użyteczność, zysk i posiadanie. Zdaniem Benedykta XVI, *«sprawiedliwość bowiem nie jest zwykłą konwencją ludzką, gdyż o tym, co sprawiedliwe, nie decyduje pierwotnie prawo pozytywne, lecz głęboka tożsamość istoty ludzkiej. To właśnie integralna wizja człowieka chroni przed umowną koncepcją sprawiedliwości i pozwala ją także postrzegać w optyce solidarności i miłości»* [11].

Papież zachęcał młodzież, aby była świadoma, że jest przykładem i inspiracją dla dorosłych. Ludzie młodzi mogą bardziej opierać się niesprawiedliwości i korupcji dla lepszej przyszłości i dla jej budowania. Podkreślał: *«Bądźcie świadomi swoich możliwości i nie zamykajcie się nigdy w sobie, ale umiejcie pracować na rzecz bardziej świetlanej przyszłości dla wszystkich»* [14, s. 7]. Benedykt XVI zapewniał, że młodzież nigdy nie zostanie sama. Kościół zapewnia ich o wsparciu, zaufaniu i motywuje, aby spoglądając na Boga spotkali Jezusa Chrystusa, który jest sprawiedliwością i pokojem [14, s. 7].

Podobnie w walce o pokój papież przypominał: *«Pokój nie polega jedynie na braku wojny i nie ogranicza się do zapewnienia równowagi sił. Nie da się osiągnąć pokoju na ziemi bez obrony dóbr osoby ludzkiej, swobodnej wymiany myśli między ludźmi, poszanowania godności osób i narodów, wytrwałego dążenia do braterstwa»* [23].

W nauczaniu współczesnych papieży pokój jest owocem sprawiedliwości i skutkiem miłości. Pokój traktowany jest jako dar samego Boga. Natomiast, jak wierzą chrześcijanie, Chrystus jest naszym prawdziwym pokojem, w Nim, przez krzyż, Bóg pojednał ze sobą świat i zburzył bariery, które nas dzieliły [19]. W Chrystusie istnieje jedna rodzina pojednana w miłości [14, s. 4]. Oprócz przyjęcia pokoju jako daru, trzeba wiedzieć, że jest on również dziełem, które należy tworzyć. Pełną misją głoszenia pokoju jest postawa współczucia, solidarności, współpracy, braterstwa oraz wrażliwości sumienia na sprawy narodowe i międzynarodowe. Ponieważ Jezus w Kazaniu na Górze mówił: *«Błogosławieni, którzy wprowadzają pokój, albowiem oni będą nazwani synami Bożymi»* [24].

W związku z dążeniem do umacniania sprawiedliwości i pokoju Benedykt XVI zachęcał: *«Wzywam w szczególności młodych ludzi, w których zawsze żywe jest dążenie do ideałów, by cierpliwie i wytrwale poszukiwali sprawiedliwości i pokoju, kultywowali miłość do tego, co jest sprawiedliwe i prawdziwe, również wtedy, kiedy może to oznaczać, że trzeba ponosić ofiary i iść pod prąd»* [14, s. 4].

Kolejnymi wartościami, do których krzewienia zachęcał papież, były prawda i wolność. Podstawowym pragnieniem człowieka zaznaczonym już w średniowieczu było jego dążenie do prawdy i wolności. Cytując św. Augustyna *(«Quid enim fortius desiderat anima quam veritatem?» – «Czegóż dusza pragnie na sposób bardziej żarliwy niż prawdy?»),* dostrzegamy, że prawda jest najwyższą wartością w ludzkim poznaniu [20]. Dlatego w celu zrozumienia osoby ludzkiej należy całościowo przyjąć wychowanie jako rozwój wymiaru moralnego i duchowego człowieka. W związku z tak pojętym wychowaniem Benedykt XVI podkreśla: *«Aby wychowywać do prawdy, trzeba przede wszystkim wiedzieć, kim jest osoba ludzka, znać jej naturę»* [14, s. 4]. Pytanie o to, kim jest człowiek, kieruje nas do stwierdzenia, że *«człowiek jest istotą, mającą w swym sercu pragnienie nieskończoności, pragnienie prawdy – nie częściowej, ale zdolnej wyjaśnić sens życia – bowiem został stworzony na obraz i podobieństwo Boga. A zatem uznanie z wdzięcznością, że życie jest nieocenionym darem, prowadzi do odkrycia własnej głębokiej godności i nienaruszalności każdej osoby»* [14, s. 4]. Dlatego, zdaniem papieża, wychowanie w swoim fundamencie polega na uczeniu się dostrzegania w człowieku obrazu Stwórcy, czego konsekwencją jest szacunek dla każdej istoty ludzkiej. Benedykt XVI za nauczaniem poprzednika Pawła VI podtrzymuje, że *«autentyczny rozwój człowieka obejmuje całą osobę we wszystkich jej wymiarach»* [26, c. 14], także w wymiarze transcendentnym. Dlatego papież był zdania, że nie można poświęcać osoby dla osiągnięcia jakiegoś specyficznego dobra ekonomicznego, społecznego, indywidualnego czy zbiorowego [14, s. 4]. Takie ujęcie podkreśla wartość wolności człowieka, która w pełni może mieć miejsce w relacji człowieka z Bogiem.

Pojęcie wolności mieści się również w zakresie wychowania, które jest, zdaniem Benedykta XVI, formowaniem do autentycznej wolności. Wolność taka nie może być absolutyzowaniem własnego «ja», ponieważ uważanie siebie za absolut, który nie zależy od nikogo albo od niczego, powoduje, że człowiek jest przekonany do tego, że może robić wszystko, co mu się podoba. Taka postawa wywołuje sprzeczność prawdzie swojej istoty i utratę swojej wolności w odróżnieniu od sytuacji człowieka, który jest stworzeniem otwartym na drugiego człowieka i na Boga, dzięki czemu może osiągnąć autentyczną wolność.

Wolność, zdaniem papieża, jest wartością cenną, jak również delikatną, która może być źle rozumiana i źle używana. Papież podkreślał, że przeszkodą w pracy wychowawczej jest wszechobecność relatywizmu, który nie uznaje niczego za ostateczne i którego jedynym kryterium jest własne «ja» człowieka. Takie patrzenie na wolność człowieka powoduje niewolę, ponieważ jest zamknięciem się na drugiego człowieka i zamknięciem się we własnym «ja». Benedykt XVI uważa: *«W takiej relatywistycznej perspektywie nie jest zatem możliwe prawdziwe wychowanie: bez światła prawdy każdy człowiek prędzej czy później zwątpi w wartość własnego życia i relacji, które się na nie składają, w sens wysiłków, które podejmuje wspólnie z innymi, aby coś zbudować»* [10]. Aby człowiek mógł korzystać ze swojej wolności, musi wyjść poza perspektywę relatywistyczną i poznać prawdę o samym sobie oraz prawdę na temat dobra i zła. Do tego niezbędne jest sumienie, w którym człowiek odkrywa prawo, które jest posłuszeństwem do miłowania i czynienia dobra, a nie zła [26, c. 16]. Dlatego korzystanie z wolności, jak uważał papież, *«jest ściśle związane z naturalnym prawem moralnym, które ma charakter uniwersalny, wyraża godność każdego człowieka, stanowi fundament jego podstawowych praw i obowiązków, a zatem, w ostatecznym rozrachunku, sprawiedliwego i pokojowego współżycia między osobami»* [14, s. 7].

Prawidłowe korzystanie z wolności jest w centrum rozumienia i propagowania sprawiedliwości i pokoju. Szacunek wobec drugiego człowieka i samego siebie jest podstawowym czynnikiem, bez którego pokój i sprawiedliwość pozostają jedynie sloganami lub sło-

wami pozbawionymi treści. Jak podkreśla papież, podstawą do rozkrzewiania sprawiedliwości i pokoju jest *«wzajemne zaufanie, zdolność prowadzenia konstruktywnego dialogu, możliwość przebaczenia, które jakże często chciałoby się uzyskać, ale którego nam z trudem przychodzi udzielić, wzajemna miłość, współczucie dla słabszych, a także gotowość do poświęcenia»* [14, s. 7].

Wsparcie w procesie wychowania młodzieży

Chłopcy i dziewczęta we współczesnym świecie wzrastają w rzeczywistości, w której zmniejszyła się możliwość relacji pomiędzy kulturami i tradycjami. Świat komunikacji ułatwił kontakt z drugim człowiekiem, jednak często ograniczył wpływ na kształtowanie właściwej postawy młodego człowieka, który poprzez odkrycie wolności zmierza do poznania dobra i prawdy o sobie samym i otaczającym go świecie. Benedykt XVI zachęcał młodzież, aby wśród wartości, które zostały przedstawione w powyższym tekście, młody człowiek odkrył sposób pokojowego współżycia, wzajemnego poszanowania, dialogu i zrozumienia drugiego człowieka. Papież uważał: *«Młodzi ludzie są ze swej natury otwarci na te postawy, lecz właśnie rzeczywistość społeczna, w której wzrastają, może skłaniać ich do myślenia i postępowania w sposób przeciwny, nawet przejawiający brak tolerancji i gwałtowny. Jedynie solidne kształtowanie ich sumienia może uchronić ich przed tymi niebezpieczeństwami i uzdolnić do tego, by walczyć licząc zawsze jedynie na moc prawdy i dobra»* [13].

Dlatego czynniki, które wpływają na proces wychowawczy, od wieków zależą od takich czynników, jak rodzina, wspólnota Kościoła i społeczeństwo wraz z instytucjami państwowymi, które mają największy wpływ na możliwości rozwoju młodego pokolenia.

Podstawowe zadanie rodziny w procesie wychowania

Każde wychowanie rozpoczyna się w rodzinie. Następnie kontynuowane jest w szkole, gdzie człowiek podlega doświadczeniom formacyjnym. Przy ciągłej opiece rodziców, pod okiem wychowawców szkolnych dziecko, następnie młodzież rozwija swoją osobowość, pokonuje pierwsze niepowodzenia, uczy się odróżniać dobro od zła, aby w konsekwencji zdobyć umiejętność dawania świadectwa i wsparcia tych, którym pomoc jest niezbędna [13]. Takie cele można osiągnąć dzięki pełnemu poznaniu rzeczywistości, czyli prawdy, w drodze którego potrzebne są odpowiednie miejsca, które rozpoczynamy w domu rodzinnym. Prawdziwa rodzina, zbudowana na małżeństwie mężczyzny i kobiety, jest podstawową komórką każdego społeczeństwa.

Środowisko rodzinne, zdaniem papieża Benedykta XVI, *«ma podstawowe znaczenie dla procesu wychowawczego oraz dla rozwoju jednostek i państw»* [5]. Dlatego potrzebni są tacy włodarze państw, którzy doceniają wartość rodziny oraz wspierają jej rozwój. To dzięki rodzinie człowiek otwiera się na świat i na życie, które jest dla papieża otwarciem się na przyszłość [5]. Widząc na pierwszym miejscu sytuację rodzinną, Benedykt XVI dostrzegał dom, w którym rodzina staje się podstawową kolebką formowania się ludzkiej osoby. Papież zdawał sobie sprawę, że trudności ekonomiczne, wysokie bezrobocie, oraz zabieganie o zabezpieczenie bytu materialnego określają kształt życia wielu rodzin. Dlatego papież zauważał, że *«nie można prawdziwie kształtować postaw, nie biorąc pod uwagę również tych problemów, którymi żyje młody człowiek»* [8, s. 28].

W trwaniu procesu wychowawczego młodzieży niezbędne jest, zdaniem papieża Benedykta XVI, wsparcie rodziców. Jak zauważył Ojciec święty, *«nie można pozostawiać ojców i matek samych w tym tak ważnym dziele; przeciwnie, należy ich wspierać i towarzyszyć im w ich życiu duchowym»* [1]. W związku z powyższym papież zachęcał, aby podstawowe

wsparcie rodzinom ofiarowało duszpasterstwo rodzin, które według wskazań kongresów rodzin poświęcone duszpasterstwu chrzcielnemu i pochrzcielnemu wskazywać może właściwy kierunek w wychowaniu potomstwa [1].

Zadania wspólnoty Kościoła

Jednym z podstawowych zadań misji Kościoła jest wychowanie, które w znacznej mierze poświęcone jest młodzieży. Należy tutaj zauważyć pozytywne zjawiska, które wspierają wychowanie młodzieży do wiary i poprzez nią pomagają spojrzeć na drugiego człowieka. Papież twierdził: *«Bardzo wielu młodych ludzi przejawia głęboką wrażliwość na potrzeby innych, zwłaszcza biednych, chorych, samotnych, niepełnosprawnych. Dlatego chętnie podejmują różne działania, by nieść pomoc potrzebującym. Istnieje też autentyczne zainteresowanie sprawami wiary i religii, potrzeba bycia razem w zorganizowanych i nieformalnych grupach oraz chęć doświadczania Boga»* [8, s. 29]. Benedykt XVI, mówiąc te słowa, czynił niejako retrospekcję ze spotkań z młodzieżą, które miały miejsca chociażby podczas rekolekcji, pielgrzymek, Europejskich Spotkaniach Młodych czy Światowych Dni Młodzieży. Takie spojrzenie pokazuje dobry fundament duszpasterskiej troski o duchowy rozwój młodzieży [8, s. 29]. Papież wymienia również inne inicjatywy realizowane w Kościele, takie jak wolontariat, tworzenie młodzieżowych zespołów Caritas w parafiach i szkołach, ruchy parafialne duszpasterstwa młodzieży, na przykład, «Światło i Życie» czy Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży.

Jako ważną formę duszpasterską wymieniał papież zagadnienie rozmodlenia młodzieży podczas rekolekcji grupowych i szkolnych w okresie Adwentu czy Wielkiego Postu. Zwracał uwagę, aby zatroszczyć się o domy rekolekcyjne oraz inne miejsca modlitwy i skupienia [8, s. 29]. Szczególne miejsce formacji widział papież w życiu liturgicznym, w które również warto angażować młodzież [8, s. 29].

W tak wyglądającym zarysie dzieła wychowania nowych pokoleń znaczna odpowiedzialność spoczywa na wspólnotach religijnych. Każdy proces autentycznej formacji religijnej, jak twierdził papież, *«wspiera każdą osobę od najmłodszych lat poznawać Boga, kochać Go i wypełniać Jego wolę. Bóg jest miłością, jest sprawiedliwy i pokojowy, i ten, kto chce Go czcić, musi przede wszystkim postępować jak syn, który bierze przykład z ojca»* [13].

Ponieważ wychowanie wymaga również wsparcia nie tylko osób przygotowanych pod względem formalnym; do spełniania tak ważnego procesu jest potrzebna jeszcze modlitwa, dzięki której oprócz kształtowania ciała będzie możliwość wzmacniania ducha. Papież Benedykt XVI wielokrotnie otaczał modlitwą tych wszystkich, którzy biorą udział w procesie, który sam określał jako *«pedagogię samego Boga»* [4]. Opiekę modlitewną kierował również pod płaszczem Matki Bożej, mówiąc: *«Drodzy przyjaciele, módlmy się do Maryi Panny za wszystkich wychowawców, szczególnie za kapłanów i rodziców, aby mieli pełną świadomość znaczenia swej duchowej roli i przyczyniali się do tego, by młodzi ludzie wzrastali i dojrzewali do odpowiedzenia na Boże wezwanie: Mów, Panie, bo sługa Twój słucha»* [4].

Zobowiązania społeczeństwa w procesie kształcenia

Papież Benedykt XVI zwracał również uwagę na odpowiedzialność instytucji, których celem jest udział w procesie wychowania młodego pokolenia. Papież mówił: *«Niech czuwają z wielkim poczuciem odpowiedzialności nad tym, aby godność osoby była szanowana i dowartościowana we wszystkich okolicznościach. Niech dbają o to, by każda młoda osoba mogła odkryć swoje powołanie, pomagając w owocnym spożytkowaniu darów, które Pan jej przeznaczył. Niech zagwarantują rodzinom, że ich dzieci będą mogły otrzymać wykształcenie, które nie będzie stało w sprzeczności z ich sumieniem i zasadami religijnymi»* [14, s. 5].

Jednym z podstawowych czynników rozwoju i wychowania młodzieży jest podjęcie przez nią odpowiedniego zajęcia po zakończeniu procesu kształcenia. Podjęcie zajęcia jest motywatorem do pracy nie tylko nad sobą, ale i dla dobra drugiego człowieka. W związku z istniejącym problemem bezrobocia papież Benedykt XVI dostrzegał potrzebę przyjrzenia się temu problemowi. Dlatego też w swoich przemówieniach pisał: *«Solidarność musi ponadto objąć młodzież, która jest najbardziej poszkodowana przez brak pracy. Solidarne społeczeństwo musi mieć zawsze na względzie przyszłość nowych pokoleń i podejmować stosowne działania polityczne, gwarantujące mieszkanie za uczciwą cenę, oraz czynić wszystko, co możliwe, aby zapewnić pracę zawodową. Wszystko to jest ważne, aby zapobiec niebezpieczeństwu, że młodzi ludzie staną się ofiarami nielegalnych organizacji, które proponują łatwe zarobki, a nie szanują wartości życia ludzkiego»* [3].

Pomocną rolę w rozwoju młodego człowieka odgrywają także instytucje wychowawcze. Są to pierwsze instancje, które powinny współpracować z rodziną. W celu wypełniania właściwego sobie zadania powinny zgadzać się z celami a rzeczywistością rodzinną. Należy dlatego, zdaniem papieża, *«wprowadzić w życie politykę formacyjną, aby edukacja szkolna stała się dostępna dla wszystkich i aby krzewiąc coraz bardziej rozwój poznawczy osoby, zatroszczyła się ona o harmonijny rozwój osobowości, uwzględniający jej otwarcie na transcendencję»* [5]. Przykładem może być tutaj Kościół katolicki, który aktywnie działa w dziedzinie instytucji szkolnych i akademickich, dzięki czemu wnosi cenny wkład przy instytucjach państwowych. Papież miał życzenie, aby *«ten wkład był uznany i doceniany także w ustawodawstwach krajowych»* [5]. W związku z takimi deklaracjami papież zwracał się do liderów politycznych i prosił o wsparcie rodzin oraz instytucji wychowawczych, aby mogli korzystać z prawa do wykonywania ich obowiązku, jakim jest wychowanie. Papież zwracał uwagę na prawo dostępu do kształcenia, możliwość wyboru przez rodziców struktur wychowawczych oraz wsparcia dla macierzyństwa i ojcostwa [14, s. 5].

Podobny apel skierował Benedykt XVI do świata mediów. Papież prosił, aby *«wnosiły one swój wkład w wychowanie. W dzisiejszym społeczeństwie środki społecznego przekazu odgrywają rolę szczególną: nie tylko informują, ale też formują ducha swoich odbiorców, mogą zatem mieć znaczny udział w wychowaniu młodzieży. Ważne jest, by pamiętać, że związek między wychowaniem i przekazem jest bardzo ścisły: proces wychowania umożliwia bowiem właśnie przekaz, który pozytywnie bądź negatywnie wpływa na formację osoby»* [14, s. 5].

Papież zauważał, że współczesne media mają coraz większy wpływ również na metody wychowania. Za papieżem św. Janem Pawłem II Benedykt XVI powtarzał, że media, *«jako jeden z aspektów zjawiska globalizacji i owoc szybkiego rozwoju techniki, kształtują środowisko kulturowe»* [22]. Nawet znajdują się stwierdzenia, *«że formacyjny wpływ mediów na wychowanie współzawodniczy z wpływem szkoły, Kościoła, a może nawet rodziny. Dla wielu osób rzeczywistością jest to, co media uznają za rzeczywiste»* [25].

Podsumowanie

Wszyscy powinni zgodzić się z tezą, że *«wychowanie jest kluczową kwestią dla wszystkich pokoleń»* [5]. Tak uważał papież Benedykt XVI, twierdząc, że od takiego patrzenia zależy zdrowy rozwój każdego człowieka, jak też przyszłość całego społeczeństwa. Jest to zadanie o pierwszorzędnym znaczeniu w trudnych i delikatnych czasach [5].

Podsumowując rozważania na temat wychowania młodzieży do wartości, w szczególny sposób do sprawiedliwości i pokoju, papież powiedział z mocą: *«To nie ideologie zbawiają świat, lecz jedynie wpatrywanie się w żyjącego Boga, który jest naszym Stwórcą i stoi na straży wolności oraz tego, co jest naprawdę dobre i autentyczne ...zwracanie się bez wa-*

hania do Boga, który jest miarą tego, co sprawiedliwe, i zarazem jest wieczną miłością. A co może nas zbawić, jeżeli nie miłość?» [9]. Po takich słowach każdy młody człowiek, który usłyszy o wsparciu jego poczynań przez Stwórcę, powinien mieć pewność, że może uczynić bardzo wiele. Zdaniem papieża, każdy człowiek posiada w swoim ludzkim sercu naturalny zmysł religijny, który otwiera mężczyznę i kobietę na Boga i prowadzi ich do poznania, że samorealizacja nie jest egoistycznym zaspokajaniem przelotnych pragnień. Lecz odpowiedzialność za drugiego człowieka jest budowaniem wspólnego dobra. Dlatego zadaniem religii jest prawdziwa służba, która wymaga poświęcenia i samodyscypliny. Na takiej drodze, uważał Benedykt XVI, *«mężczyźni i kobiety uczą się patrzeć na otaczający ich świat jak na cudowne zjawisko, które pobudza do medytacji i które należy szanować, a nie jak na pospolite dobro konsumpcyjne»* [7]. Przykładem ludzi wierzących może być postawa, która wskazuje, że można znajdować radość w prostym i skromnym życiu. Można dzielić się z innymi szczególnie cierpiącymi w sposób wielkoduszny tym, co my mamy w nadmiarze [7].

Papież Benedykt XVI podkreślał, że młodzi są *«cennym darem dla społeczeństwa»* [14, s. 7]. Prosił ich, aby nie zniechęcali się w trudnościach i nie uciekali do fałszywych rozwiązań, które pod pozorem łatwiejszej drogi powodują problemy. Zachęcał młodzież, aby nie bała się angażować i podejmować trudu w wyborze drogi wymagającej wierności i stałości, pokory oraz oddania. Motywował młodzież: *«Ufnie żyjcie swoją młodością i głębokimi pragnieniami, które odczuwacie: szczęścia, prawdy, piękna i prawdziwej miłości! Żyjcie intensywnie na tym etapie życia, tak bogatym i pełnym entuzjazmu»* [14, s. 7].

Dzięki takim cechom, twierdził papież, *«młodzi powinni mieć odwagę, by przede wszystkim żyć tym, czego wymagają od osób ze swojego otoczenia. Spoczywa na nich wielka odpowiedzialność: niech znajdują siłę, by w dobry i świadomy sposób korzystać z wolności. Oni również są odpowiedzialni za swoje wychowanie i formację do sprawiedliwości i pokoju!»* [14, s. 5].

LISTA WYKORZYSTANYCH ŹRÓDŁ

1. Benedykt XVI. Bilans mijającego roku, który dobiega końca / Benedykt XVI // L'Osservatore Romano. – 2013. – № 2. – S. 15.

2. Benedykt XVI. Wiara musi być naprawdę obecna w naszych uczelniach i szkołach / Benedykt XVI // L'Osservatore Romano. – 2008. – № 5. – S. 48–51.

3. Benedykt XVI. Gościnność, solidarność i praworządność / Benedykt XVI // L'Osservatore Romano. – 2012. – № 3. – S. 13.

4. Benedykt XVI. Kierownictwo duchowe / Benedykt XVI // L'Osservatore Romano. – 2012. – № 3. – S. 36.

5. Benedykt XVI. Kryzys może i powinien pobudzać do refleksji / Benedykt XVI // L'Osservatore Romano. – 2012. – № 2. – S. 42.

6. Benedykt XVI. List do diecezji rzymskiej o pilnej potrzebie wychowania / Benedykt XVI // L'Osservatore Romano. – 2008. – № 4. – S. 5.

7. Benedykt XVI. Łączy nas pragnienie pokoju i poszukiwanie sensu życia / Benedykt XVI // L'Osservatore Romano. – 2008. – № 9. – S. 22–24.

8. Benedykt XVI. Misja Kościoła w dziedzinie wychowania / Benedykt XVI // L'Osservatore Romano. – 2006. – № 2. – S. 28–31.

9. Benedykt XVI. Przemówienie podczas czuwania z młodzieżą w Kolonii dnia 20 sierpnia 2005 r. / Benedykt XVI // L'Osservatore Romano. – 2005. – № 10. – S. 25–26.

10. Benedykt XVI. Przemówienie z okazji otwarcia Kongresu Diecezji Rzymskiej w bazylice św. Jana na Lateranie / Benedykt XVI // L'Osservatore Romano. – 2005. – № 9. – S. 33.

11. Benedykt XVI. Serce rozumne. Refleksje na temat podstaw prawa / Benedykt XVI // L'Osservatore Romano. – 2011. – № 10–11. – S. 41.

12. Benedykt XVI. Składajcie odważne świadectwo, że Bóg pragnie pokoju / Benedykt XVI // L'Osservatore Romano. – 2012. – № 9–10. – S. 12.

13. Benedykt XVI. Wychowanie jest integralną częścią ewangelizacji / Benedykt XVI // L'Osservatore Romano. – 2012. – № 2. – S. 21.

14. Benedykt XVI. Wychowanie młodzieży do sprawiedliwości i pokoju / Benedykt XVI // L'Osservatore Romano. – 2012. – № 2. – S. 4–7.

15. Bylina, S. «Pielgrzymi prawdy, pielgrzymi pokoju» (nauczanie papieży Benedykta XVI i Franciszka w kwestii pokoju) / S. Bylina // Bezpieczeństwo człowieka a religia / red.: E. Jarmoch, I. A. Trzpil. – Siedlce, 2013. – S. 291–304.

16. Bylina, S. Dążenie do pokoju jako forma dialogu we współczesnym nauczaniu Kościoła katolickiego / S. Bylina // Bezpieczeństwo człowieka a Komunikacja Społeczna / red.: E. Jarmoch, A. W. Świderski, I. A. Trzpil. – Siedlce, 2011. – T. I. – S. 87–97.

17. Bylina, S. Pokój jako wartość powszechna we współczesnym nauczaniu Kościoła katolickiego / S. Bylina // Bezpieczeństwo a wartości / red. E. Jarmoch. – Siedlce, 2010. – S. 325–334.

18. Bylina, S. Wyścig zbrojeń jako współczesne zagrożenie pokoju w nauczaniu Kościoła katolickiego / S. Bylina // Bezpieczeństwo a rozwój naukowo-techniczny / red. E. Jarmoch. – Siedlce, 2012. – S. 201–224.

19. Ef 2 : 14–18.

20. Św. Augustyn. In Iohannis Evangelium Tractatus, 26, 5 / Św. Augustyn.

21. Jan Paweł II. Posynodalna Adhortacja Apostolska «Ecclesia in Europa». № 61 / Jan Paweł II // L'Osservatore Romano. – 2003. – № 7–8.

22. Jan Paweł II. Szybki rozwój / Jan Paweł II // L'Osservatore Romano. – 2005. – № 7–8. – S. 35–39.

23. Katechizm Kościoła Katolickiego, 2304 [Resurs elektroniczny] // Słownik zagadnień omawianych w Katechizmie Kościoła Katolickiego. – Adresa dostępu: http://www.teologia.pl/m_k/kkk1p02.htm.

24. Mt 5 : 9.

25. Jan Paweł II. Orędzie na Światowy Dzień Środków Społecznego Przekazu / Jan Paweł II // L'Osservatore Romano. – 1990. – 24 stycznia.

26. Sobór Watykański II, Konstytucja Apostolska o Kościele w świecie współczesnym Gaudium et spes (7 grudnia 1965) [Resurs elektroniczny]. – Adresa dostępu: http://www.vatican.va/archive/hist_councils/ii_vatican_council/documents/vatii_const_19651207_gaudium-etspes_lt.html.

Рукапіс паступіў у рэдакцыю 11.01.2016

Bylina S. **Education of Youth in the Spirit of Justice and Peace (in the Teachings of Pope Benedict XVI)**

The process of education is a responsible and important task of the modern world. That youthful period requires a lot of patience, consistency and good faith as from the trainee and from the educator. A necessary condition for proper formation of the character of a young man is the family. Both state institutions, which are obliged by law to help families in need and the religious community, must support the family. The values that indicate the correct direction of human development are an additional aid in the custody of another person. The most important formative values, besides the truth, freedom, goodness, are justice and peace as well, the value of which Pope Benedict XVI stressed in his teaching. The article is dedicated to the essence and use of the primate of the Roman Catholic Church teaching of Benedict XVI.